نقشه راه فصل جدید انقلاب

رهبر سوم انقلاب دور تازه‌ای از هدایت کشور را در حالی آغاز می‌کنند که از بیش از ۲ دهه قبل، مجاهدت‌های رهبر شهید، منجر به تعریف طیف وسیعی از راهبردهای کلان پیشرفت کشور شده است

محمد حقگو
economice@khorasannews.com

هر انتقال در رأس حکمرانی این پرسش را پیش می‌کشد که کشور مسیر آینده خود را از کجا ادامه می‌دهد. در بسیاری از نظام‌های سیاسی، تغییر نسل مدیریتی با تغییر جهت‌های کلان همراه است؛ اما در جمهوری اسلامی طی سه دهه گذشته مجموعه‌ای از اسناد و سیاست‌های راهبردی شکل گرفته که نوعی حافظه نهادی برای اداره کشور ایجاد می کند. حافظه ای که اجازه نمی دهد مسیر آینده کشور دچار نوسان‌های ناگهانی شود.

وظیفه سیاست‌گذاری کلان در قانون اساسی

اصل ۱۱۰ قانون اساسی در صدر خود، دووظیفه مهم رهبری جامعه را تعیین سیاست های کلی نظام و همچنین نظارت بر حسن اجرای این سیاست ها بیان کرده است. شاید در ابتدا این، موضوعی کلی و ناظر به نظر بیاید، اما در واقع، یک تکلیف سنگین مبتنی بر اصول علمی و واقعیات میدانی است.

پس از رحلت امام خمینی(ره) نخستین رهبر انقلاب، آیت ا... علی خامنه ای در این مسیر گام برداشتند و ماحصل مجاهدت های ایشان، تدوین چارچوب های مختلف مسیر بلندمدت نظام اسلامی در ابعاد مختلف شد.

سیاست های کلی

از مهم‌ترین محورهای راهبردی که رهبر شهید انقلاب در راستای عمل به وظیفه قانونی خود به ثمر رساندند، به نتیجه رساندن تدوین مجموعه قابل توجهی از سیاست های کلی نظام جمهوری اسلامی در ابعاد مختلف بود. سیاست‌های کلی در حوزه‌های مختلف (بیش از ۴۰ حوزه) از اقتصاد و علم گرفته تا سلامت، جمعیت، محیط زیست و نظام اداری تدوین و ابلاغ شده‌اند و به‌عنوان خطوط راهنما برای نهادهای مختلف حکمرانی عمل کرده‌اند. نکته قابل تامل این جاست که جمع بندی این سیاست ها حاصل کار ساعت ها آسیب شناسی و بررسی واقعیات کشور بوده است.

وجود چنین سیاست‌هایی به این معناست که سیاست‌گذاری در کلان ترین سطح خود در کشور تنها متکی به تصمیم‌های کوتاه‌مدت نیست، بلکه بر پایه مجموعه‌ای از جهت گیری‌های نسبتاً پایدار شکل می گیرد. این چارچوب‌ها تلاش دارند با تشکیل یک حافظه سیاستی نهادی، میان حوزه‌های مختلف حکمرانی نوعی هم‌جهتی ایجاد کنند و مسیرهای کلی توسعه کشور را مشخص سازند.

سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی: یکی از مهم‌ترین جلوه‌های این حافظه نهادی در سیاست‌های کلی اقتصادی قابل مشاهده است. سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی با هدف افزایش تاب‌آوری اقتصاد کشور در برابر تکانه‌های بیرونی و درونی تدوین شد. در این چارچوب بر تقویت تولید داخلی، افزایش بهره‌وری، کاهش وابستگی به درآمدهای نفتی، توسعه صادرات غیرنفتی و فعال‌سازی ظرفیت‌های مردمی در اقتصاد تأکید شده است. نگاه اصلی در اقتصاد مقاومتی آن است که اقتصاد کشور بتواند با تکیه بر ظرفیت‌های داخلی و دانش بومی، ثبات و پویایی بیشتری پیدا کند.

سیاست های کلی اصل ۴۴: سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی با هدف تحول در ساختار اقتصاد ایران ابلاغ شد. هدف این سیاست‌ها افزایش سهم مردم و بخش خصوصی در اقتصاد و فاصله گرفتن از تمرکز بیش از حد فعالیت‌های اقتصادی در دولت بود. واگذاری بنگاه‌های دولتی، گسترش رقابت اقتصادی و تقویت فعالیت‌های اقتصادی مردمی از جمله محورهای اصلی این سیاست‌ها به شمار می‌آیند.

سیاست های کلی علم و فناوری: در حوزه علم و فناوری نیز سیاست‌های کلی علم و فناوری با این نگاه تدوین شده‌اند که علم یکی از پایه‌های اصلی اقتدار ملی در جهان معاصر است. افزایش تولید علمی، توسعه فناوری‌های پیشرفته، تقویت ارتباط دانشگاه و صنعت و تبدیل دانش به ثروت از جمله اهدافی است که در این سیاست‌ها دنبال می‌شود. طی دو دهه گذشته نیز توجه به شرکت‌های دانش‌بنیان و شکل‌گیری زیست‌بوم نوآوری در کشور تا حدی در همین چارچوب قابل فهم است.

سایر سیاست های کلی: در کنار این حوزه‌ها، سیاست‌هایی در زمینه سلامت، جمعیت و محیط زیست نیز تدوین شده‌اند. سیاست‌های کلی سلامت بر ارتقای سطح سلامت جامعه، عدالت در دسترسی به خدمات درمانی و تقویت نظام پیشگیری تأکید دارند. در سیاست‌های کلی جمعیت نیز بر حمایت از نهاد خانواده و ایجاد تعادل در ساختار جمعیتی کشور توجه شده است. همچنین سیاست‌های مرتبط با محیط زیست بر حفاظت از منابع طبیعی، مدیریت پایدار آب و کاهش آلودگی‌ها تأکید دارند.

جنبش نرم افزاری

ذخایر نهادی و حافظه سیاست کلان کشور تنها به اسناد سیاست های کلی محدود نمی شود. بلکه رهبر شهید در سال های گذشته چندین مفهوم یا پارادایم توسعه ای را ترویج داده اند که به اقتضای نیازهای کشور بوده است و همچنان کشور نیازمند تدوین و کاربردی سازی این مفاهیم است. جنبش نرم افزاری که در دهه ۷۰ شمسی مطرح شد و ناظر به نهضت تولید علم و پیشرفت علمی بود، یکی از این موارد است. تاکیدات ایشان در این راستا به رغم طرح چندین ساله، ادامه داشته است و به نظر می رسد یکی از محورهای مهم توجه در سطوح کلان کشور، همین مسئله است.

الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت

طی سال‌های گذشته بحث «الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت» نیز به‌عنوان یکی از مباحث مهم نظری در فضای سیاست‌گذاری کشور مطرح شد. این ایده از این پرسش آغاز می‌شود که مسیر پیشرفت ایران باید بر چه مبنایی طراحی شود و تا چه اندازه می‌توان از الگوهای رایج توسعه در جهان استفاده کرد؟ در این نگاه، پیشرفت مفهومی فراتر از رشد اقتصادی و یا توسعه به مفهوم غربی آن است و ابعاد فرهنگی، اجتماعی و حتی اخلاقی زندگی جامعه را نیز در بر می گیرد. نقطه تمایز اساسی این الگو نیز تفاوت نگاه به انسان در متن تحولات رشد و توسعه است. بر این اساس، مسیر پیشرفت باید با هویت فرهنگی و تاریخی جامعه هماهنگ باشد و میان رفاه مادی، عدالت اجتماعی و ارزش‌های فرهنگی نوعی توازن ایجاد کند. تلاش برای تدوین چنین الگویی در واقع جست‌وجویی برای یافتن چارچوبی بومی در مسیر توسعه کشور به شمار می‌آید.

در این زمینه، تلاش های قابل توجهی در بدنه دانشگاهی و کارشناسی کشور انجام شد و حتی سند الگوی پیشرفت اسلامی ایرانی نیز تهیه شده است. با این حال، رسوخ این سند در لایه های مختلف سیاستی و مدیریتی هنوز یک چالش مهم پیش رو در این راستاست.

بیانیه گام دوم؛ نقشه راهِ امتداد انقلاب در آینده ایران

در میان اسناد راهبردی سال های اخیر، بیانیه «گام دوم انقلاب» جایگاه ویژه‌ای دارد. بیانیه‌ای که سال ۱۳۹۷ و در چهلمین سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی منتشر شد و تلاشی برای جمع‌بندی تجربه چهار دهه نخست انقلاب و ترسیم افق‌های آینده به شمار می‌آید.

اگر سیاست‌های کلی نظام، اسناد بالادستی و مفاهیمی مانند اقتصاد مقاومتی، جنبش نرم‌افزاری و الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت را بتوان اجزای «حافظه راهبردی» جمهوری اسلامی دانست، بیانیه گام دوم انقلاب را باید صورت‌بندی فشرده، روشن و آینده‌نگر این حافظه در آستانه ورود کشور به مرحله‌ای تازه تلقی کرد. این بیانیه که در چهلمین سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی منتشر شد، صرفاً یک متن مناسبتی نیست؛ بلکه تلاشی است برای جمع‌بندی تجربه چهل ساله نخست و تبدیل آن به دستور کار مرحله بعدی. خود بیانیه تصریح می کند که خطاب آن به «ملت ایران و به‌ویژه جوانان» است و از آن به‌عنوان منشوری برای «دومین مرحله خودسازی، جامعه‌پردازی و تمدن‌سازی» یاد می‌شود.

از همین منظر، اهمیت این بیانیه در نسبت آن با آینده است. متن، پس از مرور کارنامه چهار دهه نخست انقلاب، به‌صراحت از ضرورت ورود به «گام بزرگ دوم» سخن می گوید و هدف خود را ارائه «توصیه‌هایی اساسی» برای «جهاد بزرگ برای ساختن ایران اسلامی بزرگ» معرفی می کند. بنابراین با متن و سندی مواجهیم که نه در پی توقف بر گذشته، بلکه در پی تبدیل تجربه تاریخی به ظرفیت سیاست گذاری برای آینده است.

امید به پیشرفت: نخستین نکته برجسته در بیانیه، محوریت امید است. در شرایطی که بسیاری از جوامع در دوره‌های گذار با نااطمینانی و آشفتگی راهبردی مواجه می‌شوند، بیانیه گام دوم از همان ابتدا بر «امید و نگاه خوش‌بینانه به آینده» به‌عنوان نخستین توصیه تأکید می کند. این امید، البته امیدی انتزاعی یا شعاری نیست؛ بلکه بر پایه تصویری از توانایی‌های انباشته کشور، ظرفیت نسل جدید و امکان جهش در حوزه‌های مختلف استوار شده است. به بیان دیگر، بیانیه می کوشد به جای آنکه آینده ایران را تابع فشارها و محدودیت‌ها نشان دهد، آن را وابسته به اراده ملی و کیفیت کنش نخبگان و جوانان معرفی کند.

جوانان: دومین محور اساسی، جایگاه جوانان است. بیانیه به‌روشنی اعلام می کند که ادامه این مسیر به «همت و هوشیاری و سرعت عمل و ابتکار» جوانان سپرده شده و چشم امید برای اجرای این مسیر به آنان است. این نکته از حیث سیاست گذاری نیز مهم است، زیرا در این نگاه، جوانان تنها یک گروه اجتماعی یا نیروی اجرایی نیستند، بلکه بازیگران اصلی تحقق «نظام پیشرفته اسلامی» به شمار می‌آیند. به عبارت دیگر یکی از مهم‌ترین الزامات برداشتن گام دوم انقلاب، بازآرایی سازوکارهای حکمرانی به نفع میدان دادن واقعی به نسل جوان در عرصه‌های مدیریتی، علمی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی است.

تابلوهای مسیر

بیانیه سپس سرفصل های اصلی این مسیر را برمی‌شمرد: علم و پژوهش، معنویت و اخلاق، اقتصاد، عدالت و مبارزه با فساد، استقلال و آزادی، عزت ملی و روابط خارجی و مرزبندی با دشمن، و سبک زندگی. این فهرست به‌خوبی نشان می‌دهد که در این چارچوب، پیشرفت صرفاً به رشد اقتصادی یا توسعه فنی فروکاسته نمی‌شود؛ بلکه ترکیبی از عناصر مادی و معنوی، ساختاری و فرهنگی، ملی و بین المللی را دربرمی گیرد.

علم و فناوری: در میان این سرفصل‌ها، علم و پژوهش جایگاهی کانونی دارد. بیانیه تصریح می کند که «علم و پژوهش، آشکارترین وسیله عزت و قدرت یک کشور است». در بخش مرور دستاوردهای چهل ساله نیز از علم و فناوری به‌عنوان «موتور پیشران کشور» یاد شده است و حتی به رکورد شتاب پیشرفت‌های علمی ایران اشاره می‌شود. این تأکید نشان می‌دهد که در منطق بیانیه، اقتدار ملی در دنیای جدید پیش از هر چیز به توان علمی و فناورانه گره خورده است. از این رو، اگر سیاست‌های کلی علم و فناوری در سال‌های گذشته چارچوب نهادی این مسیر را شکل داده بودند، بیانیه گام دوم بار دیگر همین اولویت را به زبان روشن‌تر و عمومی‌تر بازتولید می کند: آینده ایران بدون جهش علمی و بدون حفظ شتاب تولید دانش قابل تصور نیست.

اقتصاد قوی: در کنار علم، اقتصاد به‌عنوان یک «نقطه کلیدی تعیین کننده» معرفی می‌شود. بیانیه با صراحت می گوید: «اقتصاد قوی، نقطه قوت و نفوذناپذیری کشور است و اقتصاد ضعیف، نقطه ضعف و زمینه‌ساز نفوذ و سلطه و دخالت دشمنان است». این بیان، نسبت اقتصاد و استقلال را روشن می کند. در این نگاه، اقتصاد صرفاً حوزه رفاه نیست؛ بلکه بُعدی از امنیت ملی و حفظ اراده سیاسی کشور نیز هست. همین نکته، پیوندی روشن میان بیانیه گام دوم و سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی برقرار می کند. در واقع، آنچه در اقتصاد مقاومتی به‌صورت چارچوب سیاستی مطرح شده بود، در این جا در قالب یک گزاره کلان تمدنی بازخوانی می‌شود: کشوری که از درون قدرتمند نشود، در بیرون نیز توان ایستادگی و اثرگذاری پایدار نخواهد داشت.

عدالت و مبارزه با فساد: محور مهم دیگر، عدالت و مبارزه با فساد است. بیانیه این دو را لازم و ملزوم یکدیگر می‌داند و در عین اشاره به برخی پیشرفت‌های چهار دهه اخیر در سنگین‌تر شدن کفه عدالت در توزیع امکانات عمومی، تصریح می کند که عدالت مطلوب هنوز به‌طور کامل محقق نشده است. اهمیت این فراز در آن است که متن، تصویری یک‌سویه و خودبسنده از وضع موجود ارائه نمی دهد، بلکه در کنار دفاع از اصل مسیر، بر ناتمام‌بودن پروژه عدالت نیز انگشت می گذارد. از این جهت، بیانیه را می‌توان دعوت به نوعی «اصلاح درون‌زا» دانست؛ اصلاحی که در آن، بقای مشروعیت و کارآمدی نظام، وابسته به حساسیت دائمی به فساد، تبعیض و نابرابری است.

استقلال و آزادی: در سرفصل استقلال و آزادی نیز بیانیه تعریفی روشن عرضه می کند: استقلال ملی یعنی رهایی ملت و حکومت از تحمیل و زورگویی قدرت‌های سلطه‌گر و آزادی اجتماعی یعنی حق تصمیم‌گیری و عمل و اندیشیدن برای افراد جامعه. این دوگانه مهم است، زیرا نشان می‌دهد در این چارچوب، استقلال و آزادی نه در برابر هم، بلکه مکمل یکدیگرند. بیانیه همچنین استقلال و آزادی کنونی ایران را محصول جهاد چهل ساله می داند و بر حفظ آن‌ها در گام بعدی تأکید دارد.

عزت ملی، روابط خارجی: منطق فوق در محور عزت ملی و روابط خارجی و مرزبندی با دشمن نیز ادامه می‌یابد. برداشت کلی از بیانیه گام دوم انقلاب نشان می‌دهد که نگاه به جهان خارج بر پایه حفظ عزت، فعال بودن در روابط خارجی و در عین حال شفافیت در مرزبندی‌ها استوار است. در کنار آن، قرار گرفتن سبک زندگی در میان سرفصل‌ها نیز نشان می‌دهد که آینده مطلوب از نظر این بیانیه، تنها با اصلاح ساختارهای رسمی محقق نمی‌شود؛ بلکه به کیفیت زیست روزمره، فرهنگ عمومی، الگوهای مصرف، خانواده و رفتار اجتماعی نیز گره خورده است.

در یک جمع‌بندی نهایی، می‌توان گفت بیانیه گام دوم انقلاب در امتداد همان مسیر کلان سیاست گذاری چند دهه اخیر قرار می گیرد، اما مزیتش در آن است که این مسیر را در قالبی منسجم، عمومی، نسل‌محور و آینده‌نگر بازنویسی می کند. اگر سیاست‌های کلی، خطوط تخصصی اداره کشور را ترسیم کرده‌اند، بیانیه گام دوم کوشیده است روح مشترک آن‌ها را در هفت محور اصلی به زبان راهبردی و اجتماعی بیان کند: امید، جوانان، علم، اقتصاد، عدالت، استقلال، عزت و اصلاح سبک زندگی.

از این منظر، کشور در آستانه فصل تازه رهبری، با خلأ جهت‌گیری مواجه نیست؛ بلکه با ذخیره‌ای انباشته از اسناد، تجربه‌ها و خطوط راهنما روبه‌روست. پرسش اصلی دیگر این نیست که «چه باید کرد»، بلکه این است که چگونه باید این سرمایه نهادی را از سطح متن و سند، به سطح اجرا، سازمان، مدیریت و زندگی مردم منتقل کرد. سرمایه‌ای که اگر به میدان عمل برسد، می‌تواند مسیر پیشرفت کشور در دهه‌های آینده را با ثبات و انسجام بیشتری رقم بزند.

شهادت رهبر عظیم الشأن انقلاب اسلامی
حضرت امام خامنه ای را تسلیت می گوییم.
یکسال از نبود مادرنمونه وفداکارمان
حاجیه خانم فاطمه نایب زاده
همسر مرحوم حاج برات قربانی پورسپری شد.
شادی روحشان فاتحه قرائت می نمائیم .
بخشی از هزینه مراسم صرف امور خیریه می گردد.
فرزندان مرحومه
۱۷۵۱۵۳

یادبود
بیستم اسفند ماه دهمین سال درگذشت
پدر عزیزمان
زنده یاد حاج اصغر خوشرو
است،
جای خالی‌اش همچون یاد وخاطره او در قلبمان جاودانه است.
مجید، مسعود، مانیا، و مهران خوشرو
۱۷۱۲۱۶

بازگشت همه به سوی اوست
با نهایت اندوه و تاثر فراوان درگذشت مادرمان مرحومه مغفوره
حاجیه خانم فاطمه شریعت رضوی
همسر مرحوم حاج حسین محتاج خراسانی
را به اطلاع می رساند .
مراسم تشیع: روز سه شنبه ۱۴۰۴/۱۲/۱۹ ساعت ۱۲ ظهر
در خواجه اباصلت آرامگاه ابدی اش آرام می‌گیرد
مجلس یادبود: پنجشنبه ۱۴۰۴/۱۲/۲۱
از ساعت ۲۰:۳۰ الی ۲۲ در تالار رز واقع در بلوار خیام
خیام ۲۳ (فرهاد ۲۲) برگزار می گردد
خانواده خراسانی
۱۷۵۲۲۳

ارواح مومنان در برزخ به کنار چشمه ای از بهشت زندگی می کنند